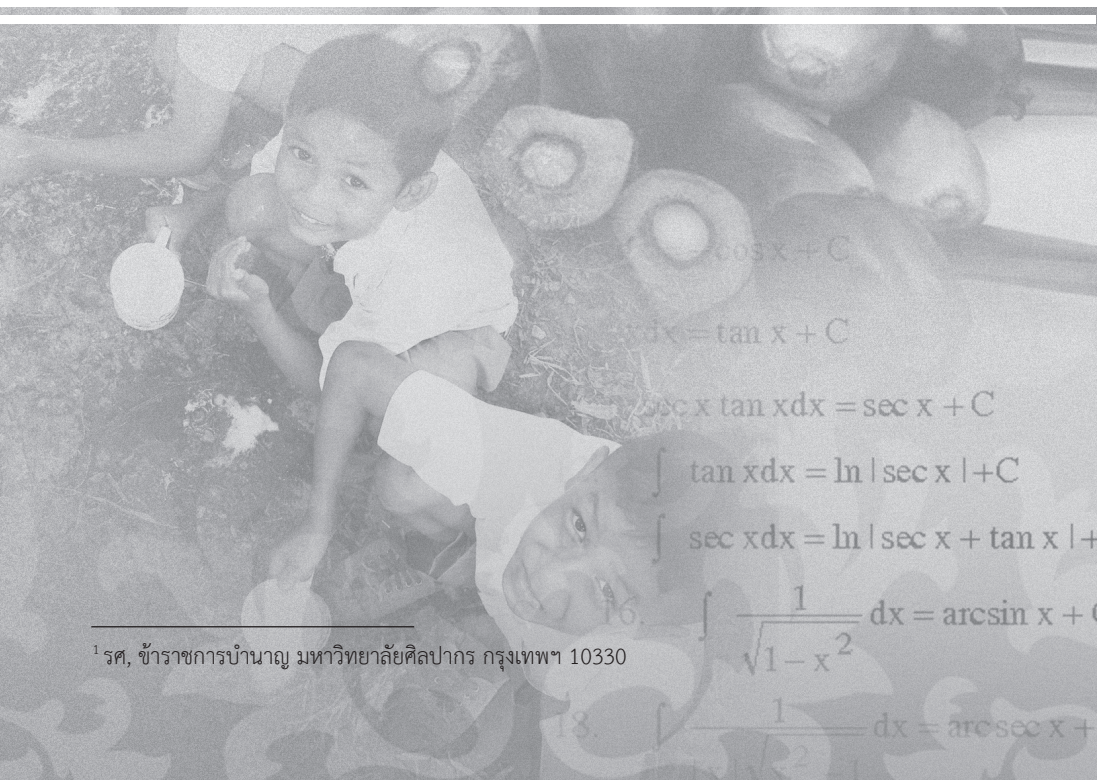

การอ่านทำนองร้อยกรองไทย

Thai Verse Recitation

นันทา ขุนภักดี¹

Nandha Khunpakdee¹

¹รศ. ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ 10330

บทคัดย่อ

การอ่านทำนองร้อยกรองไทยมีความหลากหลายมากมายด้วยกลเม็ดยิ่งกว่าของชาติใด ๆ เป็นมรดกล้ำค่าที่บรรพชนไทยได้เพียรสรรค์สร้างสืบเนื่องกันมาช้านานอย่างชาญฉลาดให้ลูกหลานไทยได้สืบสานศิลปะการอ่านทำนองร้อยกรองไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางเสียงและความงามของภาษาไทยอันมีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมและชื่นชอบกันโดยทั่วไป บทความเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่การอ่านทำนองร้อยกรองไทยโดยผู้เชี่ยวชาญจัดทำพิมพ์หนังสือเรื่องการอ่านทำนองร้อยกรองไทยประกอบแผ่นบันทึกข้อมูลเสียงการอ่านทำนองต่าง ๆ เพื่อร่วมเฉลิม พระเกียรติและสนองพระมหากรุณาธิคุณสมเด็จพระเจ้าฟ้าเอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมชาติดิยราชวรดิษฐ์ของแผ่นดินไทย เนื่องในโอกาสมหามงคลฉลองพระชนมายุ 60 พรรษา 2 เมษายน 2558

Abstract

Thai verse recitation is known for its rich variety, which is consequent on the diversity of Thai poetic forms and devices. Together they ensure the lasting impact created on the audience, the overall effects of which in turn render it an art form highly unique as well as impressive especially when compared to that of any nation. Such invaluable heritage is clearly the fruit of Thai ancestors who devoted themselves indefatigably to the creation and development of this art with wisdom. Posterity have thus been able to enjoy and continue this tradition of Thai verse recitation, which is outstanding not only in terms of the sounds produced but also because of the beauty of the Thai language. The perfect combination is what makes it delightful, praiseworthy, and popular all at once. This article aims to disseminate knowledge on Thai verse recitation through the forthcoming publication of *Thai Verse Recitation with an Accompanying CD-ROM* which records the chanting of many Thai verses on the auspicious occasion of the sixtieth birth anniversary of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn on 2nd April, 2015.

บทนำ

เมื่อพุทธศักราช 2536 ผู้เขียนได้เรียบเรียงเอกสารคำสอนเรื่องการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองขึ้นเล่มหนึ่ง เพื่อใช้สอนรายวิชาการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรอง ซึ่งเป็นรายวิชาเลือก ระดับปลายสำหรับนักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เรียนรายวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอกและวิชาโท อีกทั้งเป็นรายวิชาเลือกเสรีสำหรับนักศึกษาทั่วไปทุกคณะวิชา ในมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยพัฒนามาจากงานวิจัยที่ผู้เขียนได้รับทุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากรเรื่องลักษณะเฉพาะของการอ่านทำนองเสนาะ โดยพิมพ์เผยแพร่ครั้งที่ 1 เมื่อพุทธศักราช 2531

ส่วนครั้งที่ 2 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดพิมพ์เผยแพร่เมื่อพุทธศักราช 2537 และครั้งที่ 3 ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล เมื่อทรงดำรงตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยศิลปากรผู้ทรงคุณวุฒิ โปรดตรัสแนะนำสภามหาวิทยาลัยศิลปากรให้จัดพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยของผู้เขียนพร้อมแถบบันทึกเสียง 5 ตลับ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ ซึ่งชุมพล พรประภา นายกสภามหาวิทยาลัย ยินดีสนับสนุนการจัดทำเป็นอภินันทนาการ จำนวน 1,100 ชุด เป็นเงิน 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน) เพื่อบริจาคแก่สถานศึกษาต่าง ๆ เพราะครูอาจารย์ทั่วประเทศต้องการมาก นับเป็นโอกาสดีที่ได้ถ่ายทอดวิชาที่ก่อนที่ผู้รู้จริงจะแก่เฒ่าลงและหมดไปในปีที่สุด ย่อมยังประโยชน์ได้อย่างมหาศาลด้วยเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งทั้งทางเอกลักษณ์ของชาติ ทางการศึกษาภาษา และการศึกษาวรรณคดี

รวมทั้งยังได้ช่วยส่งเสริมให้ผู้สนใจทางด้านนี้หันมาเอาใจใส่ช่วยกันรักษาการเรียกทำนองการอ่านให้ถูกต้อง เป็นต้นว่า “อ่านทำนองเสนาะ” ทุกประเภท ได้แก่ อ่านทำนองเสนาะประเภทโคลง ประเภทกลอน ประเภทกาพย์ ประเภทฉันท์ และประเภทร่าย อาจจะมิหลายคนเคยได้ยินผู้เรียก “ขับทำนองเสนาะ” บ้าง หรือ “ร้องทำนองเสนาะ” บ้าง ซึ่งไม่ถูกต้อง ทำนองเสนาะที่ถูกต้องคืออ่านเท่านั้น ส่วนขับต้องเป็นเสภา แต่จะเป็น เสภาไทย หรือเสภาสำเนียงมอญ หรือไม้ก็เสภาสำเนียงลาว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและตัวละครในเรื่องว่าเป็นชาติใด ถ้าเป็นร้องก็ต้องเป็นร้องเพลงไทย ไม่ก็ร้องเพลงไทยสากล

แม้กาลเวลาจะล่วงเลยผ่านไปกว่า 20 ปีแล้ว แต่ผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า การอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองยังคงมีปรากฏในแวดวงการศึกษา เช่น วันที่ 26 มิถุนายน ของทุกปี สถานศึกษามักจัดให้มีการรำลึกถึงพระศรีสุนทรโวหาร (ภู่) มหาควีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อัจฉริยวิทีโลกยกย่อง หรือครูกลอนสำคัญที่ชาวไทยรู้จักดีคือ สุนทรภู่ เมื่อนำผลงานร้อยกรองของท่าน

มาอ่านควรอ่านเป็นทำนองดังนี้ ภาพยนตร์ไชยสุริยาอ่านทำนองสวดโอ้ไอ้วิหารรายขุนช้าง ขุนแผนตอนกำเนิดพลายงามอ่านทำนองขับเสภา และพระอภัยมณีอ่านทำนองร้องหุ่น เป็นต้น ในชั้นเรียนยังมีอ่านทำนองเสนาะ ในชีวิตประจำวันยังมีร้องเพลง แม้ในวงการ พระพุทธศาสนาก็ยังมีสวดทำนองสรภัญญะ ดังนั้น ผู้เขียนจึงประสงค์จะนำเอกสารคำสอนดังกล่าวข้างต้นมาปรับปรุงเป็นหนังสือชื่อ การอ่านทำนองร้อยกรองไทย โดยหวังว่าจะอำนวยความสะดวกต่อไป

การอ่านทำนองร้อยกรองไทย

เมื่อพิจารณาบทร้อยกรองไทยให้ติดใจพบว่า กวีพิถีพิถันถ้อยคำอันไพเราะ มาเรียงร้อยต่อเนื่องกันด้วยสติปัญญา อารมณ์ และจินตนาการให้มีจังหวะหลากหลาย จึงเกิด *ฉันทลักษณ์ที่มีสุนทรียภาพและคิตาลังการอันเพราะพรึงจับใจหลายรูปแบบ* หากนำมาอ่าน เจียบ ๆ ในใจ ย่อมทำให้รสชาติและความไพเราะของคำกลอนนั้นหย่อนลง แต่ถ้าอ่านออกเสียง ให้ดังฟังชัด ให้เสียงสัมผัส จังหวะ และทำนองกระทบหูและความคิด ย่อมจะเกิดรสเสนาะ หูจับใจในรสคำ เสมือนฟังเสียงดนตรีที่มีภาษาใดเหมือนยาก

จึงยอมเป็นที่ประจักษ์ว่า *บรรพบุรุษไทยโบราณผู้ชาญฉลาดสามารถคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดทำนองอ่านอันไพเราะให้ไว้เป็นมรดกสืบมา* หากเยาวชนไทยและประชาชนชาวไทยที่รักและสนใจด้านนี้สามารถอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองไทยเป็นทำนองต่าง ๆ ได้อย่างไพเราะตามแบบแผนการอ่านทำนองร้อยกรองไทยแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าได้ร่วมช่วยกันอนุรักษ์ สงวนรักษา และจรรโลงสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านภาษาและวรรณศิลป์ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์พิเศษของไทยให้เจริญดำรงได้ตลอดไป โอกาสนี้ ผู้เขียนขอทบทวนทำนองร้อยกรองไทยแก่ผู้สนใจพอเป็นสังเขป ดังต่อไปนี้

กล่อมลูก

ขณะกล่อมลูกอยู่กับอกหรือแกว่งไกวอยู่ในเปลก็ตาม ล้วนแต่เป็นการแสดงความรัก ความเอ็นดู และความผูกพันอันบริสุทธิ์ลึกซึ้งของพ่อแม่ที่มีต่อลูกทั้งสิ้น แล้วถ่ายทอดความรู้สึกเหล่านั้นจากพ่อแม่ไปสู่ลูก จากสายใจไปสู่สายเปล ลูกจะเกิดความสุขทางจิตใจ มีความอบอุ่น ไม่อ้างว้าง ไม่ว่าเหว รู้สึกปลอดภัย ลูกจึงหลับไปด้วยความรู้สึกว่ามีพ่อแม่คอยเอื้ออาทรห่วงใยร้องเพลงกล่อมลูกอยู่ใกล้ ๆ ภายหลังมีผู้เปลี่ยนเรียกเป็นเพลงกล่อมเด็ก อาจเนื่องมาจากเห็นว่าไม่เพียงแต่พ่อแม่เท่านั้นที่ร้องเพลงกล่อมลูกของตน แต่ยังมีทั้งพี่ตัวพี่เลี้ยง ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย หรือบุคคลอื่น ๆ ก็ย่อมร้องเพลงกล่อมได้ทั้งสิ้น เพราะ

ทำนองที่ร้องจะง่าย ๆ ซ้ำ ๆ กัน ร้องกันได้ทั่วไป เพียงแต่ผู้ที่ตนร้องกล่อมไม่ใช่ลูก จึงพากันเรียกเพลงที่ตนร้องกล่อมนั้นเสียใหม่ว่า *เพลงกล่อมเด็ก*

เห่กล่อมพระบรรทม

ประเพณีการเลี้ยงดูลูกวัยทารก ไม่ได้มีเฉพาะแต่เพียงชาวบ้านเท่านั้น แม้ชาววังหรือในราชสำนักก็มีประเพณีเช่นเดียวกัน แตกต่างที่ในราชสำนักเมื่อนำพระกุมารหรือพระกุมารีที่ยังทรงพระเยาว์ทอดลงในพระอู่แล้ว จะมีนางข้าหลวงเป็นผู้เห่เวลาเฝ้าพระอู่ให้บรรทม เรียกว่า *เห่กล่อมพระบรรทม* โดยเริ่มต้นด้วยทำนองช้าลูกหลง แล้วต่อด้วยทำนองสรภัญญะใหญ่หรือชื่อใหม่ว่า *เห่ทำนองหลวง* หากยังไม่บรรทมหลับอีก อาจร้องตามด้วยเพลงไทยอัตรา 2 ชั้น เป็นต้นว่า *ดอกไม้ไทร ลมพัดชายเขา หรือหกบท*

สวดสรภัญญะ สวดสตุดีสังเวย และสวดฉันท

ทำนองข้างต้นกำหนดไว้ให้สวดเกี่ยวกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สวดและผู้ฟังมีความเข้าใจธรรมะมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ถือเป็นสิ่งบันเทิงได้อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากทำนองที่สวดนั้นฟังไพเราะ ประกอบกับนักสวดได้สวดแทรกกลุ่เล่นหรือกลเม็ดลูกไม้เข้าไปในบทสวดนั้นด้วย อันเป็นอุบายให้คนเข้าวัดและศรัทธาในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

สวดไอ้เอื้อวิหารราย

เทศกาลเข้าพรรษา กลางพรรษา และออกพรรษา ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันอยู่ 45 วัน ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า *วัดพระแก้ว (มรกต)* มีประเพณีนิยมสวดมหาชาติคำหลวงเป็นทำนองสืบทอดกันมาช้านานโดยผู้รู้ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม นอกจากนี้ ผู้ที่มีโอกาสเข้าไปชมวัดพระศรีรัตนศาสดารามเพื่อนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรหรือพระแก้วมรกตช่วงเวลานั้น ย่อมเห็นเด็กชายจากโรงเรียนต่าง ๆ ปัจจุบันมีเด็กหญิงด้วย มานั่งในศาลารายรอบ ๆ พระอุโบสถ อ่านหนังสือภาพพระไชยสุริยาเป็นทำนองให้ฟัง เรียกการอ่านทำนองเช่นนั้นว่า *สวดไอ้เอื้อวิหารราย* สืบมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมี 3 ทำนอง คือ *ทำนองฉบั้ง ทำนองยานี และทำนองสุรางคนางค์*

สวดพระมัลลย์

สวดพระมัลลย์เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สนใจฟัง *พระมัลลย์กลอนสวด* สามารถเข้าถึงวรรณกรรมร้อยกรองได้เป็นอย่างดี อันจะทำให้เกิดผลพลอยได้ไปในทางกล่อมใจผู้สวดและผู้ฟังให้รู้สึกกลัวบาป ในขณะเดียวกัน กลับเป็นการปลุกใจบุคคลเหล่านั้นให้ไม่ใจรักบุญ อีกทั้งเป็นการช่วยกระตุ้นให้รู้จักชื่นชมความงามทางภาษา ซึ่งจะเป็นทางนำไปสู่

ความรักภาษาไทยตลอดไป บทร้อยกรองที่นิยมนำมาสวดพระมาลัยเป็น*กาพย์ยานี* และ *กาพย์ธนูขยางค์หรือราบ 32* ทำนองสวดพระมาลัยส่วนใหญ่เป็นเพลงไทยทำนองเก่า นำมาประดิษฐ์ผสมผสานกันจึงไม่ทราบทำนองชัดเจน *ทิวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม* เคยมีแม่ชีจดจำแล้วนำมาสวดถ่ายทอดสืบต่อกันมา 11 ทำนอง

สวดคฤหัสถ์

สวดคฤหัสถ์มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อมุ่งช่วยปลดปล่อยเจ้าภาพงานศพมิให้ทุกข์โศกมากไป จึงมีทำนองสวดที่ฟังไพเราะ มีจังหวะที่เร้าใจ รวมทั้งมีการออกท่าทางที่มีลักษณะสนุกสนานน่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นการทำหายความมีปฏิฆะในโศกของนักสวดให้รู้จักหาความสุขมาเล่นให้สอดคล้องกับเรื่องที่ว่าไว้แต่โครงเท่านั้น ดังนั้น หากผู้ใดเห็นคุณค่าของการสวดคฤหัสถ์ควรช่วยกันสืบสานและสร้างสรรค์ให้คงอยู่ต่อไป ทำนองสวดคฤหัสถ์ ได้แก่ *ทำนองเพลงซาล ทำนองเพลงญวนทอดแห และทำนองเพลงเตาะเตะ*

ແຮ່

ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงมีผู้แต่งเรื่องเกี่ยวกับพระศานานำมาอ่านกัน โดยเฉพาะเรื่องพระเวสสันดร แต่เดิมพระสงฆ์เป็นผู้อ่านเรื่องนี้ให้ชาวบ้านฟัง ภายหลังมีฆราวาสเป็นผู้อ่านให้ฟัง ทำนองที่ใช้อ่านนิยมเรียกกันว่าແຮ່ มีอยู่ 2 อย่าง อย่างแรกเรียกແຮ່ໃນ หมายถึงว่าทำนองตามเนื้อเรื่องมหาเวสสันดรชาดกแต่ละกัณฑ์ อีกอย่างหนึ่งเรียกແຮ່ນອກหรือແຮ່เครื่องเล่นมหาชาติ เป็นการว่าทำนองตามที่ โบราณจารย์แต่ละสำนักแต่งบทขึ้นประกอบเนื้อเรื่องในมหาชาติ ทำให้ตอนนั้นเด่นขึ้นเป็นที่ประทับใจผู้ฟัง ทำนองແຮ່ที่รู้จักกันดี ได้แก่ แห่มหาพนหรือแห่เขา แห่ไล่สำเภาหรือแห่ยานนาวา และแห่กุมาร การว่าແຮ່จะยังคงมีอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยไปอีกนานและเป็นสิ่งที่ผู้สนใจควรศึกษาไว้เป็นความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและความเป็นถิ่นในชีวิตรประจำวัน

ເຜືອ

ເຜືອสมัยโบราณสันนิษฐานว่าน่าจะคิดค้นบทเป็นกลอนสด อีกทั้งยังมีบทเป็นจำนวนมาก หากแต่อาจจะสูญหายไป เพราะไม่มีการบันทึกเอาไว้ ประเพณีເຜືອคงจะมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อมีพระราชพิธีสำคัญ ๆ ครั้งใด รัฐบาลจะจัดให้มีการເຜືອ *เฉลิมพระเกียรติ* นอกจากนี้ การประชุมสัมมนาหรือการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูอาจารย์ที่สอนภาษาไทยนำไปสอนนักเรียน เป็นการสืบทอดเผยแพร่ทำนองເຜືອไว้ได้อีกทางหนึ่ง ทำนองເຜືອเฉพาะที่มีบทเป็นคำประพันธ์ร้อยกรอง ได้แก่ *เกริ่นเห่ ขำลະเห่ และมูลเห่*

พากย์

พากย์เป็นหัวใจของการแสดงหนังใหญ่ และโขนหรือนาฏกรรมสวมหัว ซึ่งเป็นมหรสพชั้นสูงของไทยที่เก่าแก่และเป็นที่ยอมรับในสมัยโบราณ หากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สนใจหันมาส่งเสริมและถ่ายทอดทำนองพากย์และทำนองเจรจา ย่อมจักได้ชื่อว่าเป็นผู้ส่งเสริมนาฏวรรณกรรมไทยให้แพร่หลายสืบไป โดยทำนองพากย์โขนธรรมดาประกอบด้วยพากย์เมืองหรือพากย์พลับพลา พากย์รถ พากย์บรรยายหรือพากย์รำพัน และพากย์เบ็ดเตล็ด หากเป็นหนังใหญ่เรียกว่าพากย์สามตระ นอกจากนี้ ยังมีทำนองพากย์ขมดง ทำนองพากย์โธหรือพากย์โคกฉบั้งและทำนองพากย์โธหรือพากย์โคกยานี

ขับเสภา

ขับเสปายังมีอยู่ในการแสดงละครปัจจุบัน อีกทั้งสถาบันการศึกษาหลายแห่งยังได้นำขับเสปามาถ่ายทอดในการเรียนการสอนวรรณคดี ด้วยประจักษ์ว่ายังประโยชน์ที่สำคัญส่วนที่ผู้ฟังจะได้รับคือสุนทรียรสอันเป็นเครื่องมือพิเศษในการกล่อมเกลাজิตใจให้เห็นคุณค่าความงามของวรรณศิลป์และคุณค่าของการดำรงชีวิตในสังคม ทำนองขับเสภาได้แก่ *เสภาไทย* *เสภาสำเนียงมอญ* และ *เสภาสำเนียงลาว*

ร้องหุ่น

หุ่นกระบอกเป็นงานประณีตศิลป์ที่ทำได้ยากทั้งการสร้างและการเชิด ดังนั้น จึงมีสวนราชการ สถานศึกษา หรือเอกชนน้อยรายที่อุทิศให้งานหุ่น แต่ทำนองร้องหุ่นยังคงอยู่ในวิสัยที่สามารถฝึกฝนสืบทอดต่อไปได้ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรให้เสื่อมสูญไป トラบใดที่บพบประพันธ์ร้อยกรองประเภทกลอนยังคงมีอยู่ トラบนั้นควรที่จะนำมาฝึกฝนร้องหุ่น เพื่อจรรโลงรักษาทำนองอันไพเราะอย่างมีเอกลักษณ์ของไทยเอาไว้ ทำนองร้องหุ่นที่รู้จักกันกว้างขวางเรียกว่า *ทำนองสังขาร*

ร้องเพลงไทย

เพลงไทยเป็นสมบัติทางปัญญาของบรรพบุรุษ เป็นศิลปะประจำชาติ และเป็นเอกลักษณ์ของไทย จึงควรที่ชาวไทยทุกคนพึงผดุงรักษาสมบัติทางปัญญาด้านนี้เอาไว้ โดยศึกษาให้รู้จักเพลงไทยอย่างถ่องแท้ อันจะเป็นอีกทางหนึ่งที่จะสามารถรักษาเพลงไทยไว้ได้มิให้เสื่อมสูญ เพื่อเชิดชูไว้เป็นสมบัติวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าสมควรที่ชาวไทยทุกคนพึงชื่นชม ทำนองเพลงไทยมีเป็นจำนวนมาก เป็นต้นว่า *แขกเจ้าเซ็น* *จีนขวัญอ่อน* *พม่ากล่อมมอญดูดาว* *ฝรั่งรำเท้า* *ลาวจ้อย* *ช้างประสาธนา* *นางนาค* *นาคบริพัตร* *น้ำลอดใต้ทราย* และ *พัดชา*

ร้องเพลงไทยสากล

บทเพลงไทยสากลส่วนใหญ่ในปัจจุบันยิ่งประจักษ์ได้ชัดเจนว่า ไม่ค่อยจะมีลักษณะทางวรรณศิลป์มากนัก โดยผู้แต่งบรรจุคำร้องตามความรู้สึก ปราศจากรูปแบบฉันทลักษณ์ที่แน่นอนแบบเดิม ทำนองเพลงที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ไม่อ่อนหวานละมุนละไมเหมือนยุคก่อน อย่างไรก็ตาม トラบใดที่บุคคลส่วนใหญ่ของชาติไทยยังสนใจฟังเพลง ยังมีผู้แต่งเพลง และมีผู้บรรเลงดนตรี ย่อมนับได้ว่าสังคมของชาติไทยยังคงมีดนตรีอยู่ในหัวใจ ยังมีคนร้องเพลงไทยสากลกันอยู่ เพลงไทยสากลที่ยังเป็นที่รู้จักกัน ได้แก่ *สยามมานุสติ ดุจดิวา มารดร เปิบข้าว คำมั่นสัญญา สาส์นรัก และอุษานารี*

อ่านกาพย์ขับไม้กล่อมช้าง อ่านฉันทุชฎีสังเวย และอ่านทำนองโองการแข่งน้ำ

ในงานพระราชพิธีของพราหมณ์จะยังคงมีอ่านกาพย์ขับไม้กล่อมช้าง อ่านฉันทุชฎีสังเวย และอ่านทำนองโองการแข่งน้ำที่สืบทอดมาแต่สมัยสุโขทัยอยู่สืบไป トラบเท่าที่ชาติไทยยังมีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐที่ยิ่งด้วยพระบุญญาธิการเป็นพระประมุขของชาติ งานพระราชพิธีดังกล่าว ได้แก่ พระราชพิธีศรีสัจปานกาล พระราชพิธีสมโภชช้างเผือก พระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย พระราชพิธีสมโภชพระแก้วมรกต และพระราชพิธีกล่อมพระมหาเศวตฉัตร ผู้ที่มีโอกาสได้ฟังพระราชครูพราหมณ์เสียงดี มีเสียงดังกังวาน อ่านฉันท์ และมีเจ้าหน้าที่ผู้อ่านกาพย์เสียงไพเราะแล้ว ย่อมตระหนักดีว่าบรรยากาศในงานพระราชพิธีขลังและศักดิ์สิทธิ์

อ่านทำนองเสนาะ

อ่านทำนองเสนาะหมายถึงอ่านออกเสียงคำประพันธ์ตามลีลาของบทร้อยกรองทุกประเภททั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย ให้มีเสียงสูงต่ำ มีจังหวะสั้นยาว และมีความไพเราะ ฟังแปลกแตกต่างกับอ่านธรรมดา อันนับเป็นกิจกรรมทางภาษาและวรรณศิลป์ที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์สั่งสมไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้อนุรักษ์สืบไป เนื่องจากวรรณกรรมร้อยกรองไทยทั้งมุขปาฐะและลายลักษณ์ บุรพกวีมีเจตจำนงรจนาขึ้นเพื่อรสนและอรรถ รสคือสุนทริยภาพที่เป็นความรู้สึกถึงคุณค่าของความเป็นระเบียบของเสียงและถ้อยคำอันไพเราะ ดังนั้น การเข้าถึงสุนทริยรสของวรรณกรรมร้อยกรองจึงจำเป็นต้องเปล่งเสียงให้ถูกทำนองและลีลาของร้อยกรองแต่ละชนิด และเมื่อได้ลิ้มรสของบทร้อยกรองแล้ว ย่อมเข้าถึงอรรถคือความหมายของเนื้อหาไปพร้อมกันโดยปริยาย

อ่านบทกวี

อ่านบทกวีมีทำนองอยู่ในตัวจากถ้อยคำที่กวีนำมาเรียงร้อยอย่างมีลีลาให้มีเสียงสูงต่ำ

สอดคล้องกัน ช่วยให้ฟังไพเราะได้ เป็นต้นว่า *เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี และเพื่อศักดิ์นักร้อง* หากต้องการเปลี่ยนบรรยากาศให้เร้าใจสนุกสนานมากขึ้น อาจจำเป็นต้องมีดนตรี การฉายภาพนิ่ง หรือการแต่งกายให้เข้ากับเนื้อเรื่องมาประกอบการอ่านด้วย หากผู้ใดสนใจการอ่านบทกวี ก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่อาจนำไปสู่การอ่านทำนองร้อยกรองที่เป็นแบบแผนของไทยได้ต่อไป

คุณค่าของการอ่านทำนองร้อยกรองไทย

การอ่านทำนองร้อยกรองไทยเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านเสียงและความงามของภาษาไทย จึงทำให้มีเสน่ห์ เป็นที่ชื่นชมและชื่นชอบกันโดยทั่วไป ดังนั้น ศิลปะการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองย่อมจะยังคงมีผู้สืบทอดให้บุคคลรุ่นหลังได้รู้จัก เกิดความรักความเข้าใจ เกิดความรู้สึกหวงแหน พร้อมทั้งจะจรรโลงรักษาสมบัติอันเก่าแก่ล้ำค่านี้ไว้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

การเผยแพร่การอ่านทำนองร้อยกรองไทย

ในปีการศึกษา 2528 ผู้เขียนเสนอขอเปิดรายวิชา *การอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองผ่านภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร* ไปยังทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อผู้เขียนพบว่านักศึกษาที่เลือกเรียนรายวิชา *การประพันธ์ร้อยกรอง* ที่สอนมาตั้งแต่พุทธศักราช 2525 ไม่สามารถเลือกคำมร้อยกรองได้อย่างน่าประทับใจ อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองไม่เป็น จึงคิดว่าน่าจะส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสเรียนควบคู่กันไปตามที่ *หลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรกถึก)* นักปราชญ์สำคัญผู้แตกฉานการเขียนโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และผู้เชี่ยวชาญการอ่าน การสวด และการขับร้องเป็นทำนองต่าง ๆ ในช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ได้กล่าวไว้อย่างเข้าใจง่ายและน่าฟังว่า “ผู้แต่งก็จะต้องรู้ในวิธีอ่าน ทั้งผู้อ่านก็ต้องรู้ในวิธีแต่ง แลรับรู้ญัตติสำเนียงอักษรนั้นด้วย...” ต่อมาในปีการศึกษา 2531 ทบวงมหาวิทยาลัยแจ้งเรื่องอนุมัติให้เปิดสอนรายวิชาการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองได้

ประจวบกับหลังจากที่ผู้เขียนทำวิจัยเรื่อง *ลักษณะเฉพาะของการอ่านทำนองเสนาะ* เผยแพร่ตั้งแต่พุทธศักราช 2531 แล้ว ผู้เขียนได้นำข้อเสนอแนะงานวิจัยเข้าสู่ที่ประชุมภาควิชาภาษาไทย เพื่อจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการอ่านทำนองร้อยกรองของสัปดาห์ด้วยเหตุผลที่ว่าภาควิชาภาษาไทยจัดให้มีการเรียนการสอน “*รายวิชาการอ่านคำประพันธ์*

ร้อยกรอง”ในหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิตเฉพาะการอ่านทำนองร้อยกรองของภาคกลางเท่านั้น

ส่วน การอ่านทำนองร้อยกรองของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งมีลีลาที่ไพเราะแตกต่างกันไปควรค่าแก่การสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่งนั้น มิได้นำมาสอนกัน กับทั้งยังไม่มีผู้ใดรวบรวมวิธีการอ่านทำนองร้อยกรองของทั้งสี่ภาคมาก่อน จึงเห็นสมควรที่จะได้รวบรวมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและบันทึกวิธีการอ่านทำนองร้อยกรองต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ด้านการเรียนการสอนวิชาการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองและวิชาการวรรณคดีต่อไป ที่ประชุมภาควิชาเห็นชอบ เสนอขออนุมัติคณะอักษรศาสตร์จัดการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการดังกล่าวระหว่างวันที่ 14-16 พฤษภาคม 2533 ณ ห้อง 3104 อาคารศูนย์รวม 3 มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นประมาณ 150 คน ประกอบด้วยคณาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษาทั่วประเทศ และผู้สนใจทั่วไป

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีสถาบันการศึกษาทุกระดับเชิญผู้เขียนไปเผยแพร่ถ่ายทอดการอ่านทำนองร้อยกรองไทย ทำให้ผู้เขียนมีโอกาสอุทิศตนเป็นประโยชน์แก่วงวิชาการด้านการใช้ภาษาไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เสมอมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขอนแก่น คริสเตียน เชียงใหม่ ทักษิณ ธรรมศาสตร์ วิทยาเขตท่าพระจันทร์ รังสิต และศูนย์ลำปาง มหิดลวิทยา เขตศาลายา ศรีนครินทรวิโรฒ สุโขทัยธรรมมาธิราช หอการค้าไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นครสวรรค์ พระนครศรีอยุธยา ราชนครินทร์ และหมู่บ้านจอมบึง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งสถาบันที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย เช่น กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย สโมสรสยามวรรณศิลป์ มูลนิธิเพชรภาษา และนิตยสารสกุลไทยรายสัปดาห์ ร่วมกับกรมศิลปากร เป็นต้น

นอกจากนี้ กองทุนพระมหากษัตริย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อตั้งขึ้นเพื่อจัดกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรมไทย รวมทั้งได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศการประกวดสรวลเสีนะทำนอง อ่าน-พากย์-ขับ-ร้อง ชื่อง่าย ระดับอุดมศึกษา ซึ่งกองทุนและมหาวิทยาลัยร่วมกันจัดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช 2552 トラปัจจุบัน โดยทางมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้เชิญผู้เขียนเป็นกรรมการร่วมตัดสินการประกวดถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดมาทุกครั้ง

อีกประการหนึ่ง มูลนิธิริมน้ำฉัตรร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงการเพชรยอดมงกุฎขึ้น โดยเฉพาะภาษาไทยเพชรยอดมงกุฎ พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าพระคุณพระพรหมมิ่งคลาจารย์ ประธานมูลนิธิริมน้ำฉัตร ได้เชิญผู้เขียนเป็นกรรมการร่วมตัดสินการประกวดอ่านร้อยแก้วและร้อยกรองถ้อยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และทุนการศึกษาพระราชวชิรวิจิตรปฏิภาณ ตั้งแต่ พุทธศักราช 2549 ถึงปัจจุบันเช่นกัน

การอ่านทำนองเสนาะถวาย

ในปีพุทธศักราช 2537 มหาวิทยาลัยศิลปากรจัดงานเลี้ยงรับรองผู้ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์หลังเสร็จพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแล้วที่ท้องพระโรงวังท่าพระ รองศาสตราจารย์ไชยศรี ศรีอรุณ อธิการบดีสมัยนั้นดำริให้มีกิจกรรมเพิ่มขึ้นโดยมอบหมายให้ผู้เขียนแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองสดุดีเกียรติคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์เพื่อมหาวิทยาลัยนำไปจัดพิมพ์และใส่กรอบทองอย่างสวยงามสำหรับเป็นของที่ระลึก

หลังจากพระราชทานปริญญาบัตรเสร็จแล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเปลื้องฉลองพระองค์ครุย แล้วทรงพระดำเนินจากหอประชุมมายังท้องพระโรงเมื่อประทับพระราชอาสน์แล้ว อธิการบดีขอพระราชทานกราบบังคมทูลทราบบ้างละองพระบาทขอพระราชทานพระราชานุญาตเบิกผู้เขียนอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะแล้วเบิกผู้ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทั้งนั้นเข้ารับพระราชทานช่อดอกไม้แสดงความยินดีและของที่ระลึก จากนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฉายพระรูปร่วมกับผู้ได้รับพระราชทานทุกท่านและทรงร่วมงานเลี้ยงรับรองตามพระราชอัธยาศัย แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ ต่อมามหาวิทยาลัยยังได้มอบหมายให้ผู้เขียนแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองเพื่อแสดงความยินดีแก่ผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณอีกด้วย

ปีถัดมาพุทธศักราช 2538 ผู้เขียนได้รับการประกาศยกย่องเป็นครูภาษาไทยดีเด่นระดับอุดมศึกษา จังหวัดนครปฐม โดยนายสุวิชัย รังสิตพล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานกรรมการอำนวยการคุรุสภามอบโล่เกียรติคุณคุรุสภาครูภาษาไทยดีเด่น และเข็มเกียรติคุณครูภาษาไทยดีเด่น 2538 จารึกอักษรพระนามาภิไธย สช แก่ผู้เขียนเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2538 ณ หอประชุมคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ การได้รับเกียรติ

ครั้งนั้นเป็นปัจจัยส่งให้ผู้เขียนได้รับมอบเกียรติบัตรศิษย์เก่าดีเด่น สมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พร้อมเข็มที่ระลึก ส.ศ.ส.ในพระบรมราชูปถัมภ์ จากคุณหญิงจันทนี สันตะบุตร นายกสมาคม เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2539 ณ ห้องประชุมช่อแก้ว สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2544 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา ณ อาคารศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน เมื่อพระราชทานปริญญาบัตรเสร็จและเปลื้องฉลองพระองค์ครุยแล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีก็ทรงพระดำเนินจากศูนย์ศิลปวัฒนธรรมฯ ถึงยังอาคารรับรอง ประทับพระราชอาสน์ทรงสดับผู้เขียนอ่านบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะถวายราชสดุดีและสดุดี รวมทั้งกราบบังคมทูลเบิกผู้ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ตามที่อธิการบดีกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชานุญาต แล้วพระราชทานช่อดอกไม้แสดงความยินดีและของที่ระลึก

จนกระทั่งถึงพุทธศักราช 2550 ศาสตราจารย์เกียรติคุณคุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เมตตาแนะนำให้ผู้เขียนรวบรวมบทร้อยกรองที่แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติถวายราชสดุดี ถวายสดุดี และสดุดีดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณทุกพระองค์ ทุกองค์ และทุกท่านมาจัดพิมพ์ เป็นเล่ม เนื่องจากปีนั้นเป็นปีมหามงคลที่ปวงชนชาวไทยพร้อมใจกันเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา โดยเหตุที่พระองค์เฝ้าพระราชหฤทัยใส่ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติตั้งเป็นที่ประจักษ์ทั่วไป องค์กรต่าง ๆ จึงพร้อมใจร่วมกันเฉลิมฉลองให้ปีนั้นเป็นปีภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมควรแก่การรวบรวมบทร้อยกรองดังกล่าวมาจัดพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสปีมหามงคลดังกล่าวและวาระครบ 65 ปีของการสถาปนามหาวิทยาลัยศิลปากรด้วย

ผู้เขียนได้รวบรวมผลงานทั้งหมดเรียงตามลำดับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537 ถึงปีพุทธศักราช 2551 แล้วตั้งชื่อว่าดุษฎีกวีนิพนธ์ อันหมายถึงคำประพันธ์ร้อยกรองเกี่ยวกับความยินดีหรือความชื่นชม ซึ่งตรงกับที่มหาวิทยาลัยศิลปากรตั้งใจจัดให้มีงานเลี้ยงรับรองแสดงความยินดีแก่ผู้ได้รับพระราชทานดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณทุกท่าน

โอกาสนั้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้แสดงความปรารถนาดีโดยเขียนคำนิยม ให้ผู้อ่านได้ทราบถึงที่มาของการอ่านทำนองเสนาะถวายเป็นราชกุศล ซึ่งนับว่าท่านได้ช่วยส่งเสริมและช่วยเชิดชูสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านภาษาและวรรณศิลป์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะของไทยให้เจริญมั่นคงสืบไป อีกทั้งยังถือว่าท่านได้ทำหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง คือการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากรได้จัดให้มีงานเลี้ยงแสดงความยินดีแก่ผู้ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์และผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณหลังพิธีพระราชทานปริญญาบัตรทุกปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 เป็นต้นมา โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในงานทุกครั้ง ยังความปลื้มปิติแก่ผู้ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และผู้ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณทุกท่าน

ในงานเลี้ยงแสดงความยินดีนั้น มหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้รองศาสตราจารย์นนท ขุนภักดี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้แต่งบทร้อยกรองสดุดีเกียรติคุณของดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์และศาสตราจารย์เกียรติคุณทุกท่าน โดย รองศาสตราจารย์นนท ขุนภักดี จะเป็นผู้อ่านบทร้อยกรองนั้นถวายเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเมื่ออ่านจบ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะพระราชทานช่อดอกไม้พร้อมบทร้อยกรองสดุดีเกียรติคุณที่พิมพ์และใส่กรอบสวยงามให้แก่ทุกท่าน

พิธีดังกล่าวเป็นที่ชื่นชมของผู้ที่ได้รับเกียรติ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งที่อื่นไม่มี

รองศาสตราจารย์นนท ขุนภักดี มีส่วนสำคัญที่ทำให้งานเลี้ยงแสดงความยินดีดังกล่าวมีความหมายและทรงเกียรติมาก ในฐานะที่ดิฉันเคยดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์นนท ขุนภักดี ที่มีส่วนสร้างประเพณีที่ดีงามให้มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้เขียนภูมิใจมากที่มีโอกาสถวายงานอ่านทำนองเสนาะเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช 2555 นับเป็นเวลาเกือบ 20 ปี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์เกียรติคุณคุณหญิงไชศรี ศรีอรุณ และผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกสมัยต่อมาที่สืบสานประเพณีที่ดีงามที่ศาสตราจารย์เกียรติคุณคุณหญิงไชศรี ศรีอรุณ ดำริริเริ่มไว้อย่างมีความหมายและทรงเกียรติมาก ซึ่งเป็นที่ชื่นชมของผู้ที่ได้รับเกียรติ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยศิลปากร ดังที่ท่านกล่าวแล้ว

ปีพุทธศักราช 2556 ในวันศุกร์ที่ 26 กรกฎาคม มหาวิทยาลัยศิลปากรเชิญผู้เขียนเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ อาคารรับรองศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา โอกาสเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานงานเลี้ยงแสดงความยินดีหลังพิธีพระราชทานปริญญาบัตร โดยอธิการบดีกราบบังคมทูลเบิกผู้เขียนเข้ารับพระราชทานของที่ระลึกในฐานะผู้ประพันธ์บทถวายราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบทสดุดีเกียรติคุณคุษย์บัณฑิตกิตติมศักดิ์ รวมทั้งประกาศเกียรติคุณนักวิจัยดีเด่น จำนวน 6 ราย และได้รับพระราชทานพระราชานุญาตร่วมฉายพระรูป แล้วทรงร่วมงานเลี้ยงรับรองตามพระราชอัธยาศัย ขณะทรงพระดำเนินไปประทับรถยนต์พระที่นั่ง ทรงผ่านผู้เขียนที่ยืนส่งเสด็จอยู่ แยมพระสรวลน้อยๆ พระราชทานพระราชดำรัสว่า “ปีนี้เลยไม่ได้ฟังอ่านบทกวี”... ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ

หนังสือและแผ่นบันทึกข้อมูลการอ่านทำนองร้อยกรองไทย

ต่อมา โอกาสวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2557 ณ วันที่ 29 กรกฎาคม ผู้เขียนได้รับคำประกาศเกียรติคุณยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่นจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะที่ได้อุทิศตนสั่งสอน สร้างสรรค์ และเสริมสร้างมาตรฐานการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง และการอ่านทำนองร้อยกรองไทยมาโดยตลอด ทั้งในฐานะผู้ใช้ภาษาไทยและครูภาษาไทย ยังประโยชน์แก่วิชาการด้านภาษาและวรรณกรรมไทยอย่างเด่นชัด อีกทั้งมีผลเป็นรูปธรรมในการสืบทอดวัฒนธรรมวรรณศิลป์ให้แก่คนรุ่นใหม่ได้สืบสานต่อไป ในโอกาสนั้น ผู้เขียนได้รับมอบโล่เกียรติคุณและเข็มเกียรติคุณผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น จากศาสตราจารย์อภินันท์ โปษยานนท์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

โล่และเข็มเกียรติคุณที่ได้รับมาส่งผลให้ผู้เขียนระลึกถึงเอกสารคำสอนการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองที่นำมาจากบทวรรณคดีกวีนิพนธ์ไทยซึ่งผู้เขียนเคยเรียบเรียงไว้เมื่อ

20 ปีก่อนดังกล่าวข้างต้นแล้วอีกครั้งหนึ่ง โดยเห็นสมควรนำมาปรับปรุงพร้อมจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูลเสียงตัวอย่างการอ่านร้อยกรองเป็นทำนองต่าง ๆ แล้วขอพระราชทานพระราชานุญาตพิมพ์เผยแพร่เป็นที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสสมหามงคลฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 และส่งไปยังสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถม มัธยม จนถึงอุดมศึกษา เน้นฝึกเยาวชนไทยให้สามารถอ่านทำนองร้อยกรองไทยได้ดี เพื่อร่วมช่วยกันจรรโลงรักษาสมบัติวัฒนธรรมอันเก่าแก่ล้ำค่านี้ไว้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ประจวบเหมาะ กับเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2557 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้เชิญผู้เขียนเป็นกรรมการร่วมตัดสินการประกวดสรวลเสี้ยวเสนาะทำนอง อ่าน-พากย์-ขับ-ร้อง-ซ้อง ถวาย ระดับอุดมศึกษา ครั้งที่ 4 ถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันอาทิตย์ที่ 21 กันยายน 2557 เวลา 08.30-16.30 น. ณ ห้องประชุมสุนันทานุสรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้วยเล็งเห็นว่าผู้เขียนเป็นผู้ทรงความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการประกวดการอ่านทำนองร้อยกรองมาตลอดนับแต่แรกมีการจัดประกวดขึ้นตั้งแต่พุทธศักราช 2552 เพื่อคัดสรรเยาวชนระดับอุดมศึกษาที่มีความสามารถด้านการอ่านทำนองร้อยกรอง ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความเข้าใจและเข้าถึงสุนทรียภาพของวรรณกรรมอันเป็นสมบัติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

โอกาสนั้น ผู้เขียนได้นำต้นฉบับหนังสือการอ่านทำนองร้อยกรองไทยพร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลที่ปรับปรุงแล้วติดตัวไปด้วย ก่อนถึงเวลาตัดสินการประกวด ผู้เขียนได้พบคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ ประธานกรรมการตัดสิน จึงได้ปรารภให้คุณหญิงทราบถึงวัตถุประสงค์ของผู้เขียนที่มุ่งหมายจะพิมพ์หนังสือการอ่านทำนองร้อยกรองไทยเผยแพร่ แต่ยังคงขาดค่านิยมอยู่ คุณหญิงเมตตาตอบรับทันที และเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2557 ผู้เขียนได้รับค่านิยมจากคุณหญิง ดังนี้

ดิฉันยินดีมากที่ รองศาสตราจารย์นันทา ขุนภักดี เขียนหนังสือ เรื่อง การอ่านทำนองร้อยกรองไทย พร้อมทั้งจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูล เรื่องการอ่านทำนองร้อยกรองต่าง ๆ ขึ้นด้วยความวิริยะอุตสาหะ โดยได้คิดทำเครื่องหมายกำกับบทร้อยกรองเพื่อช่วยในการอ่านทำนอง พร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับการอ่านทำนองร้อยกรองแบบต่าง ๆ ไว้ด้วย มุ่งจะให้ความรู้และฝึกทักษะวิธีการอ่านคำประพันธ์ร้อยกรองจากวรรณคดีหรือกวีนิพนธ์ซึ่งในปัจจุบันใกล้จะสูญสูญเพราะหาผู้รู้ ผู้สามารถอ่านทำนองร้อยกรองได้ยาก

รองศาสตราจารย์นันทา ชุนภักดีมีความสามารถปราดเปรื่องมากในการอ่านทำนองเสนาะร้อยกรอง อาจารย์มีน้ำเสียงใสไพเราะ และสามารถอ่านทำนองบทร้อยกรองได้ทุกแบบทุกชนิด เมื่อหลายปีมาแล้ว ดิฉันเคยทำงานร่วมกับอาจารย์เกี่ยวกับการอ่านทำนองบทร้อยกรอง โดยได้ขอให้อาจารย์มาอ่านทำนองบทร้อยกรองแบบต่างๆ บันทึกลงแถบบันทึกเสียงมาครั้งหนึ่งแล้ว เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี และสนองพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระบรมธรรมมหาราชเจ้าของชาวไทยที่ทรงห่วงใยในภาษาไทยตามความต้องการของคณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพลอากาศเอกกำธน สินธวานนท์ องคมนตรี ซึ่งเป็นประธานโครงการได้กรุณาสับสนุนให้พิมพ์หนังสือชื่อ *เสนาะศัพท์สดับทำนองร้อยกรองไทย* ประกอบแถบบันทึกเสียง และนำไปจำหน่ายที่สำนักงานสารานุกรมไทย

เนื่องจากบทร้อยกรอง หรือกวีนิพนธ์ และการอ่านทำนองร้อยกรอง เป็นศิลปวัฒนธรรมด้านภาษาไทย และเป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญาของชาติที่บรรพบุรุษของไทยอุตสาหะสร้างสรรค์ไว้ให้ตกทอดมาถึงอนุชนในยุคปัจจุบัน รองศาสตราจารย์นันทา ชุนภักดีจึงเป็นผู้มีคุณูปการอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และเผยแพร่การอ่านทำนองร้อยกรองไทยมิให้เสื่อมสูญ สมควรที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยจะร่วมมือกันนำผลงานของ รองศาสตราจารย์นันทา ชุนภักดี ไปใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าเพื่อสืบทอดมรดกศิลปวัฒนธรรมนี้ให้ยั่งยืนสืบไป

ในฐานะที่ดิฉันรับราชการในกรมศิลปากร มีหน้าที่ทะนุบำรุงงานด้านวรรณคดีกวีนิพนธ์ และได้ริเริ่มจัดทำโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์การอ่านทำนองเสนาะ โดยได้จัดการประกวดอ่านทำนองเสนาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในโอกาสที่ทรงได้รับสถาปนา และดิฉันได้เป็นครูสอนภาษาไทยมา

เป็นเวลากว่า 30 ปีด้วย จึงขอแสดงความนิยมยินดีในความอุทิศตนของ รองศาสตราจารย์นันทา ชุนภักดี ในการจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูล และหนังสือการอ่านทำนองร้อยกรองไทย เล่มนี้ ขอให้คุณูปการที่อาจารย์นันทาสรางสรรค์ไว้แก่วงการศึกษา จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ รองศาสตราจารย์นันทา ชุนภักดี ประสบความสำเร็จในกิจการทั้งปวง และมีความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นตลอดไป

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพิจารณาเห็นว่าสมควรมีค่านิยมของอาจารย์ชายด้วย เนื่องจากในชีวิตจริงเวลาฝึกการอ่านทำนองร้อยกรองไทย ย่อมมีทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายเสมอ ทำให้นึกถึง รองศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ ดวงพิตรา ที่รู้จักกันมาเกือบ 30 ปี และประจักษ์ดีว่า อาจารย์เป็นผู้สนใจกิจกรรมการเรียนการสอนด้านนี้อย่างเอาใจใส่ จึงเรียนให้อาจารย์ทราบพร้อมมอบต้นฉบับและขอค่านิยมในวันเดียวกันกับคุณหญิงกุลทรัพย์ ซึ่งได้รับการตอบรับจากอาจารย์ว่าจะเขียนให้ แต่คำที่ใช้ขอเป็นคำอื่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้รับ คำชื่นชมจากรองศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ ดวงพิตรา ในโอกาสต่อมามีดังนี้

“ครูภาษาไทยต้องอ่านทำนองเสนาะได้ แต่งกลอนเป็น”

ถ้าพูดกันด้วยศัพท์การศึกษาในปัจจุบัน ประโยคข้างต้นก็อาจเรียกได้ว่าเป็น “คุณสมบัติของครูภาษาไทยที่พึงประสงค์” ที่ดูเหมือนใคร ๆ ก็มักจะคาดหวัง หรือคิดไปเองว่าครูภาษาไทย (ทุกคน) ต้องทำได้ทำเป็น ไม่มีข้อยกเว้น

แต่ในความเป็นจริงแล้ว ปฏิเสธไม่ได้เลยว่ามีครูภาษาไทยจำนวนไม่มากนักที่อ่านทำนองเสนาะได้และแต่งกลอนเป็น นอกจากนี้ ยังต้องยอมรับอีกด้วยว่าในจำนวนน้อยดังว่านั้น มีครูภาษาไทยเพียงไม่กี่ท่าน ที่สามารถอ่านทำนองได้เสนาะ และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองได้ไพเราะ

โดยเฉพาะครูอาจารย์ในสถาบันระดับอุดมศึกษาซึ่งมีพันธกิจที่จะต้องปฏิบัติให้ครบ 4 ด้านนั้น ก็อาจกล่าวด้วยภาษาปากได้ว่า “นับนิ้วได้” ถ้าจะถามหาว่ามีครูภาษาไทยที่ท่านที่รับผิดชอบสอนทำงานวิจัย ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน และสร้างสรรค์งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรอ่านทำนองและแต่งคำประพันธ์

ร้อยกรอง มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ตลอดจนได้รับการยกย่องทั้งในวงวิชาการและศิลปวัฒนธรรม

รองศาสตราจารย์นั้นหา ขุนภักดี คือหนึ่งในอาจารย์ภาษาไทยที่ “นับนิ้วได้” ดังกล่าวนั้น เพราะนอกจากจะเรียบเรียงเอกสารคำสอนรายวิชา การอ่านคำประพันธ์ร้อยกรอง และการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง ตลอดจนรับผิดชอบสอน 2 วิชาดังกล่าว トラบาจนเกษียณอายุราชการแล้ว ขณะยังรับราชการ ท่านก็มีรายงานผลการวิจัย เรื่อง ลักษณะเฉพาะของการอ่านทำนองเสนาะ และผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์อันเป็นงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอีกหลายชุด ได้แก่ ลักษณะเฉพาะของการอ่านทำนองเสนาะ การอ่านคำประพันธ์ร้อยกรอง และ เสนาะศัพท์ลำดับทำนองร้อยกรองไทย โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

นอกจากนั้น ท่านยังให้บริการวิชาการแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในขณะรับราชการอยู่และพ้นจากหน้าที่ราชการแล้ว อาทิ เป็นวิทยากรเรื่องการอ่านทำนองเสนาะให้แก่สถาบันการศึกษา และองค์กรต่าง ๆ เช่น การประชุมปฏิบัติการ การเสริมทักษะการอ่านทำนองเสนาะเพื่อพัฒนาการสอนภาษาไทย จัดโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การอ่านรับสารและขับขานเสียงเสนาะ จัดโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และการอบรมยุวกวีศรีศิลป์เกี่ยวกับภาษาและวรรณศิลป์ไทยที่ปรากฏในผลงานกลอนสุพรรณบท จัดโดยสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทยเป็นตัวอย่าง กับทั้งช่วยสร้างมาตรฐานการอ่านทำนองไทยตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ด้วยการเป็นกรรมการตัดสินประกวดการอ่านทำนองเสนาะ ถ้วยรางวัลพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อีกด้วย

ในส่วนที่เป็นผลงานแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองนั้น ก็มากด้วยปริมาณและถึงพร้อมด้วยคุณภาพ ที่รู้จักกันแพร่หลายในวงกว้าง

ได้แก่วรรยกรองประกอบภาพในหนังสือ ของตริยลิ่งมิ่งเมืองไทย (One Hundred Precious Siamese Treasures) ซึ่งบริษัท เอสโซ่แสดนดาร์ตแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยศิลปากร จัดทำเมื่อ พ.ศ. 2537 และหนังสือ *ดุขกวีนิพนธ์* ซึ่งรวมบทประพันธ์ ที่ท่านแต่งถวายราชสดุดีและสดุดีดุขกวีนิพนธ์กิตติคมศักดิ์รวมทั้ง ศาสตราจารย์เกียรติคุณ โดยได้รับพระราชทานพระราชนุญาต อ่านบทร้อยกรองนั้นเป็นทำนองเสนาะเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระ เทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารีในงานเลี้ยงแสดง ความยินดีภายหลังพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากรมากกว่า 70 บท อันเป็นที่มาของสมัญญา “กวีแก้วศิลปากร” และ “กวีประจำราชสำนัก” ตามที่อธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากรเคยกราบบังคมทูลสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ในคราวเบิกกรองศาสตราจารย์นั้นทา ขุนภักดี อ่านดุขกวีนิพนธ์ถวาย เมื่อ พ.ศ. 2537 และ 2538 ตามลำดับ

ที่สำคัญคือมิได้มีเฉพาะแต่ชาวไทยเท่านั้นที่ได้มีโอกาสสัมผัส รสอันสุนทรีย์ของท่านและร้อยกรองไทยอันเป็นความสามารถ เฉพาะตนของท่าน ดังจะเห็นได้จากกาที่ท่านเคยอ่านกวีนิพนธ์ เรื่อง *Life of the Buddha* ร่วมกับ Prof. Grevel Lindop จาก อังกฤษ ณ วัด ป่านานาชาติ อุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. 2541 รวมทั้ง ได้รับเกียรติบัตร *World Hsinku Poetry Award* ในการประชุม สภากวีโลก ครั้งที่ 14 (14th World Congress of Poets) ณ Wilson World Hotel รัฐเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1995 และได้รับเกียรติบัตรและเหรียญเชิดชูเกียรติ *For Excellence in Poetry* จากการสาคิตประกอบการนำเสนอบทความเรื่อง *Experiences with the Course Thai Verse Recitation* และอ่านบทกวีชื่อ อาหารควหาวนไทย (Thai Food) ในการประชุมสภากวีโลก ครั้งที่ 15 (15th World Congress of Poets) ณ Buckinghamshire College วิทยาเขต High Wycombe ประเทศอังกฤษ เมื่อ ค.ศ. 1997 ตลอดจน ได้รับเกียรติบัตรและเหรียญเชิดชูเกียรติดีเด่น *Distinguished*

Services for World Brotherhood and Peace จากการเสนอ
บทความเรื่อง Thai Poetry : the World's Heritage และอ่าน
บทกวีชื่อยิ้มสยามและไหว้ไทย (*The Siam Smile and Wai*)
ในการประชุมสภากวีโลกครั้งที่ 16 (16th World Congress of Poets)
ณ Clark Development Corporation Villas, Mimosa Leisure
Estate, Clark Field, Angles City, เมือง Pampanga ประเทศ
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ตามลำดับ

ด้วยเหตุดังกล่าว เมื่อรองศาสตราจารย์นันทา ขุนภักดี เรียบเรียง
หนังสือและจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูลการอ่านทำนองร้อยกรองไทย
ขึ้น เพื่อเผยแพร่เป็นที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสมหามงคลฉลอง
พระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 ครั้งนี้จึงเป็นการถวายพระเกียรติ
ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับพระราชดำริ
แห่งสมเด็จพระเจ้าฟ้า เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย ในพิธี
พระราชทานรางวัล การประกวดอ่านทำนองเสนาะและประพันธ์
ร้อยกรอง ณ โรงละครแห่งชาติ วันเสาร์ ที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2524
ความสำคัญว่า “ในภาวะที่ประเทศชาติเรา ประสงค์จะประสาน
ความรักสามัคคีจากคนไทยทุกถ้วนหน้า การประสานความเข้าใจ
ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยสื่อจากวรรณคดีอันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติ
ด้วยวิธีการอ่านทำนองเสนาะนี้ เป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างหนึ่ง”

หนังสือการอ่านทำนองร้อยกรองไทย จะมีคุณูปการทาง
วิชาการและคุณค่าต่อการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของไทยมาก
เพียงใดนั้น ไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีก ทั้งนี้เพราะคุณหญิงกุลทรัพย์
เกษมเนกกิจ ได้เขียนเป็นคำนิยมไว้ชัดเจนแล้วในส่วนต้นของหนังสือ
ส่วนข้อกังวลของท่านอาจารย์กำชัย ทองหล่อ ท้ายหนังสือหลัก
ภาษาไทยของท่านที่รองศาสตราจารย์นันทา ขุนภักดี นำมาพิมพ์
ไว้ในหน้าสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ว่า “ทำนองการอ่านของเราเนื้วัน
แต่จะสูญสิ้นไปทุกที สูญสิ้นไปพร้อมกับความลึนซิมของท่าน ผู้รู้ก็มี
อยู่เป็นอันมาก ถ้าเราไม่ช่วยกันถ่ายทอดไว้ ต่อไปจะไม่เหลือรส

สำเนียงไว้ให้ปรากฏ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายสมบัติของชาติจีนนี้ยิ่งนัก”
นั้น ก็คงจะไม่ใช้เรื่องนำวิตกอีกต่อไป เพราะหนังสือการอ่านทำนอง
ร้อยกรองไทยพร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลนี้ จะเป็นรสนำเนียงที่เป็น
สมบัติของชาติสืบต่อไปอย่างไม่มีข้อสงสัย

เฉลิมพระเกียรติสนองพระมหากรุณาธิคุณ

ระหว่างที่ทบทวนตรวจทานต้นฉบับให้เรียบร้อยเพื่อเสนอแหล่งพิมพ์ต่อไปนั้น ผู้เขียน
รำลึกถึง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ
สยามบรมราชกุมารี ผู้เป็นขัตติยราชนาธิผู้มีพระอัจฉริยภาพทางศิลปศาสตร์ทุกสาขาอย่างน่า
มหัศจรรย์ ทรงได้รับการยกย่องจากปราชญ์ของโลกว่า ทรงเป็นรัตนอันประเสริฐทรงคุณค่า
ประดับแผ่นดินไทย โปรดพระราชทานทั้งพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่และพระราชจริยวัตร
อันงดงามแก่ปวงชนชาวไทย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่ทรงพระเมตตา
เอาพระราชหฤทัยใส่และทรงพระคุณอันประเสริฐที่ทรงอุ้มชูดูแลงานศิลปะของชาติทุกสาขา
ด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทรงสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นแก่ปวงชน
ชาวไทยและชาวโลกตลอดมา

อีกทั้ง ยังเป็นที่ประจักษ์ว่า ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและพระบารมีแห่งสมเด็จพระ
เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐบาลได้สถาปนาวันคล้ายวันพระราชสมภพวันที่ 2 เมษายน 2528
เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทย และต่อมารัฐบาลได้ถวายพระราชสมัญญาเฉลิมพระเกียรติเมื่อวัน
คล้ายวันพระราชสมภพวันที่ 2 เมษายน 2531 เป็นเอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรม จน
กระทั่งวันที่ 20 มกราคม 2546 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติลงมติเอกฉันท์ถวาย
พระราชสมัญญา *วิศิษฐ์ศิลปิน* แต่พระองค์เนื่องในวันศิลปินแห่งชาติ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2546
และโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 48 พรรษา วันที่ 2 เมษายน 2546 รวมทั้งในฐานะ
ที่ทรงเป็นศิลปินผู้มีพระอัจฉริยภาพหลายสาขา เป็นต้นว่า วรณศิลป์ สังคีตศิลป์ และ
ทัศนศิลป์ โดยทรงมีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ชัดอันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ทั้งยังทรงเป็น
ปราชญ์ทางวิชาการและการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมที่มีพระมหากรุณาธิคุณต่องาน
ศิลปวัฒนธรรมไทยและศิลปินไทยสืบเนื่องมาโดยตลอด

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีเจตจำนงที่จะขอพระราชทานพระราชานุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายหนังสือการอ่านทำนองร้อยกรองไทยพร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลด้วยความระลึกถึง

พระราชดำรัสที่เคยพระราชทานแก่ผู้เขียนว่า “ปีนังไม่ได้ฟังอ่านบทกวี” พอตีประจวบกับมหาวิทยาลัยศิลปากรมีหนังสือเชิญผู้เขียนเข้ารับมอบเกียรติบัตรเพื่อแสดงความชื่นชมและยินดีในฐานะผู้สร้างชื่อเสียงให้แก่มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ได้รับเข็มและโล่เชิดชูเกียรติให้เป็นผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี 2557 จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม โดยกำหนดให้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ นายกสมาคมมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้มอบในวันพุธที่ 12 พฤศจิกายน 2557 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมมนิสิธานุวัตติวงศ์ ชั้น 4 อาคารสำนักงานอธิการบดี ตลิ่งชัน

ก่อนถึงเวลารับมอบเกียรติบัตร ผู้เขียนมีโอกาสนพนายกสมาคมมหาวิทยาลัยจึงกราบเรียนท่านว่า ผู้เขียนประสงค์จะทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายหนังสือการอ่านทำนองร้อยกรองไทยเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติและสนองพระมหากรุณาธิคุณชดัตยราชชนริตวงแก้วของแผ่นดินไทยในมหามงคลฉลองพระชนมายุครบ 60 พรรษา ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณได้เมตตาอนุญาตให้ผู้เขียนจัดเตรียมต้นฉบับให้เรียบร้อยพร้อมเสนอมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พิจารณาจัดพิมพ์ในการประชุมประจำปี วันที่ 4 พฤษภาคม 2558

ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมและเมตตาจิตของศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ เลขาธิการมูลนิธิ จึงเมื่อเช้าวันพฤหัสบดีที่ 14 พฤษภาคม 2558 คุณหญิงได้โทรศัพท์แจ้งผลการประชุมให้ผู้เขียนทราบว่ามีมูลนิธิ จะจัดพิมพ์หนังสือประกอบแผ่นบันทึกข้อมูลการอ่านทำนองร้อยกรองไทย จำนวน 1,000 ชุด ตามรูปแบบการพิมพ์ของมูลนิธิ ในการนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแจกจ่ายไปยังสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ผู้เขียนปลาบปลื้มปิติ และตื้นตันใจยิ่งนัก

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเชื่อว่า หากการอ่านทำนองร้อยกรองไทยได้เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่เยาวชนและประชาชนแล้ว ย่อมจะยังประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาการอ่านทำนองร้อยกรองไทยได้ต่อไป อันจักก่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า มรดกของชาติแขนงนี้จะมีผู้สืบสานและดำรงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยได้สถาวรสืบไป นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ สมควรได้รับการเฉลิมพระเกียรติและเผยแพร่พระอัจฉริยภาพให้ปรากฏแผ่ไพศาลสืบไป ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ขอพระราชทานพระราชานุญาตถวายอาศิรวังด้วยบทกวีว่าดังนี้

กวีวิจารณ์อาศิรวณะสมเด็จเจ้าฟ้าวิชญ์ศิลป์

โคลงสี่สุภาพ

๑ สมเด็จเจ้าฟ้าวิชญ์

ปราชญ์แห่งศาสตร์วรรณศิลป์

สังคีตทัศนศิลป์ประบิด

เอกอัครราชูปถัมภก้อง

๑ อารุณสถานสืบสร้าง

พระโปรดสละเวลา

มรดกชาติสถิตตรา

ราษฎร์เชื้อพระกรุณคุ้ม

วสันตดิถีฉันท

๑ สังคีตประสานดุริยประเลง

ดั่งจรัสระนาดพิเราะกระไร

๑ สามสายเพราะพริ้งมธูรปาน

จับโสตสนิทพระสุรเสียง

กาพย์ยานี

๑ รังสรรค์งานวรรณศิลป์

ยอดรัตนมณี

ศิลป์

โลกซ้อง

ทุกเรื่อง

มรดกด้านวัฒนธรรม

ศรัทธา

โอบอุ้ม

ทุกถิ่น

พิทักษ์คำชูไทย

สละเวงเสนาะใส

วรหัตถทิพเรียง

เสนาะหวานระรื่นเพียง

ยุวราชกุมารี

พระคือปิ่นแห่งปวงกวี

ศรีแก้วก้องแห่งกรุงไกร

๑ ได้รับพระบรม
สี่อักษรกำจรไกล

กลอนสุภาพ

๑ พลั้วพระหัตถ์ทรงสับแต่ปลายพู่กัน
ฝิพระหัตถ์งามก่องถ้องตระการ

๑ ฉลองพระชนมายุหกสิบพรรษ
ถวายพระพรเจ้าฟ้ามหาจักรี

พระอัจฉริย์ปิยปราชญ์ไทย
เป็นหลักชัยโชติช่วงน่าน

โปรดสร้างสรรค์ภาพสววยราชย์ทราบสาร
ด้วยพระปรีชาชาญเจ้าฟ้าเมธี
พระไตรรัตน์บันดาลชัยเชิดชูศรี
สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี

ของทรงพระเจริญ พระชนมายุยืนนาน พระเกียรติคุณปรากฏแผ่ไพศาล ทรงเป็น
มิ่งขวัญร่มเกล้าเกื้อกูลอาณาประชาราษฎร์ตลอดไป ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมาภิณธ์ (ถึก จิตรกถึก), หลวง. (2514). **ประชุมลำน้า**. พระนคร : สำนักพิมพ์นายน
รัฐมนตรี. (คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักนายกรัฐมนตรี พิมพ์จำหน่ายเพื่อเผยแพร่แก่ชนที่กลอนโคลงกาพย์และ
ฉันทศาสตร์ที่บรรพชนชาวไทยได้ประมวลขึ้นไว้แต่โบราณกาล).
- นันทา ขุนภักดี. (2536). **การอ่านคำประพันธ์ร้อยกรอง**. นครปฐม:
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทา ขุนภักดี. (2539). **ลักษณะเฉพาะของการอ่านทำนองเสนาะ** (พิมพ์ครั้งที่ 3).
นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทา ขุนภักดี. (2551). **ดุซงึนวิพนธ์**. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- บุญนิยบุคคลด้านภาษาไทย ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น ผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นดีเด่น และผู้มีคุณูปการ
ต่อการใช้ภาษาไทย พุทธศักราช 2557. (2557). กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการ
โรงพิมพ์สงเคราะห์ องค์การทหารผ่านศึก.
- พิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีการศึกษา 2555.
(2555). กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- วิเศษกุลสิน. (2549). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.